

EKONOMISTA

CZASOPISMO POŚWIĘCONE NAUCE I POTRZEBOM ŻYCIA
ZAŁOŻONE W ROKU 1900

Indeks 357030
ISSN 2299-6184
Cena 58,32 zł

2021

1

W numerze

KAROLINA KONOPCZAK, ALEKSANDER ŁOŻYKOWSKI

**Efekt fiskalny uszczelniania systemu podatkowego w Polsce:
próba oszacowania w zakresie podatku CIT**

SEBASTIAN STĘPIEŃ, JAN POLCYN, MICHAŁ BORYCHOWSKI

**Determinanty zrównoważonego rozwoju ekonomiczno-społecznego
rodziny w gospodarstwach rolnych w Polsce**

ALDONA MRÓWCZYŃSKA-KAMIŃSKA,
EWELINA SZUBA-BARAŃSKA, WALENTY POCZTA

**Wyniki produkcyjne oraz efektywność agrobiznesu
w krajach Europy Środkowo-Wschodniej**

DAGMARA NIKULIN, MAŁGORZATA GAWRYCKA

**Implementation of the Concept
of Flexicurity in the Selected Countries
of Central Eastern Europe**

Spis treści

In Memoriam

Jerzy OSIATYŃSKI, Mario Nuti (1937–2020)	7
--	---

Artykuły

Karolina KONOPCZAK, Aleksander ŁOŻYKOWSKI: Efekt fiskalny uszczelniania systemu podatkowego w Polsce: próba oszacowania w zakresie podatku CIT	25
Sebastian STĘPIEŃ, Jan POLCYN, Michał BORYCHOWSKI: Determinanty zrównoważonego rozwoju ekonomiczno-społecznego rodzinnych gospodarstw rolnych w Polsce	56
Aldona MRÓWCZYŃSKA-KAMIŃSKA, Ewelina SZUBA-BARAŃSKA, Walenty PO CZ TA: Wyniki produkcyjne oraz efektywność agrobiznesu w krajach Europy Środkowo-Wschodniej	87
Dagmara NIKULIN, Małgorzata GAWRYC KA: Implementation of the Concept of Flexicurity in the Selected Countries of Central Eastern Europe	118

Miscellanea

Artur WYSZYŃSKI: Niewypłacalność zawodowych klubów piłki nożnej	142
--	-----

Eseje

Valeriy HEYETS: Endogenous Social Progress as a Source of Economic Growth	167
---	-----

Recenzje i omówienia

Grzegorz W. KOŁODKO, <i>Od ekonomicznej teorii do politycznej praktyki</i> (rec. Maciej Miszewski)	182
Anna MOŻDZIERZ, <i>Paradygmat deficytów bliźniaczych a doświadczenia krajów Europy Środkowo-Wschodniej</i> (rec. Andrzej Sławiński)	184

*

Dwumiesięcznik „Ekonomista” publikuje oryginalne teksty naukowe w języku polskim i angielskim poświęcone problematyce ekonomicznej. Wszystkie nadesłane teksty zgodne z profilem pisma i jego standardami redakcyjnymi są oceniane przez recenzentów w procedurze *double-blind* i zatwierdzane do druku przez Komitet Redakcyjny.

Czasopismo „Ekonomista” jest indeksowane w Web of Science Emerging Sources Citation Index (ESCI), ERIH PLUS, Scimago Journal & Country Rank i ICI Journals Master List (Index Copernicus International). Każdy artykuł zawiera streszczenie w języku polskim, angielskim i rosyjskim (wraz ze słowami kluczowymi i kodami JEL), dostępne na stronie redakcyjnej czasopisma i reprodukowane w polskiej bazie bibliograficznej BazEkon. Anglojęzyczne streszczenia są także zawarte w międzynarodowych bazach ESCI, Scopus i CEJSH (The Central European Journal of Social Sciences and Humanities). Otwarty dostęp do pełnych tekstów artykułów z zasobów archiwalnych oraz wybranych artykułów z wydań bieżących jest możliwy na stronie redakcyjnej (www.ekonomista.info.pl).

Zgodnie z decyzją Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 31 lipca 2019 r. za publikację zamieszczane w „Ekonomiście” przyznaje się 40 pkt.

Contents

In Memoriam

Jerzy OSIATYŃSKI, Mario Nuti (1937–2020)	7
--	---

Articles

Karolina KONOPCZAK, Aleksander ŁOŻYKOWSKI: Strengthening of the Polish Tax System: Estimating the Impact on CIT Collection.	25
Sebastian STĘPIEŃ, Jan POLCYN, Michał BORYCHOWSKI: Determinants of a Balanced Economic and Social Development of Family Agricultural Farms in Poland.	56
Aldona MRÓWCZYŃSKA-KAMIŃSKA, Ewelina SZUBA-BARAŃSKA, Walenty POCZTA: Production Results and Efficiency of the Agrobusiness in the Countries of Central Eastern Europe	87
Dagmara NIKULIN, Małgorzata GAWRYCKA: Implementation of the Concept of Flexicurity in the Selected Countries of Central Eastern Europe	118

Miscellanea

Artur WYSZYŃSKI: Insolvency of Professional Football Clubs	142
--	-----

Essays

Valeriy HEYETS: Endogenous Social Progress as a Source of Economic Growth	167
---	-----

Book reviews

Grzegorz W. KOŁODKO, <i>Od ekonomicznej teorii do politycznej praktyki</i> (rec. Maciej Miszewski)	182
Anna MOŻDZIERZ, <i>Paradygmat deficytów bliźniaczych a doświadczenia krajów Europy Środkowo-Wschodniej</i> (rec. Andrzej Sławiński)	184

*

Bimonthly “Ekonomista” publishes original scientific texts written in Polish and English devoted to economic problems. All the received texts consistent with journal profile and its editorial standards are subject to double-blind peer reviews and must be accepted by the Editorial Committee.

Journal “Ekonomista” is indexed in Web of Science Emerging Sources Citation Index (ESCI), ERIH PLUS, Scimago Journal & Country Rank, and ICI Journals Master List (Index Copernicus International). Each article includes an abstract in Polish, English and Russian (together with key words and JEL codes), which are available on the editorial page and are reproduced in the Polish bibliographical base BazEkon. English abstracts are also reproduced in international bases, such as ESCI, Scopus, and CEJSH (The Central European Journal of Social Sciences and Humanities). Open access to full texts of articles contained in archival resources and selected articles published in current issues is also possible through the editorial page (www.ekonomista.info.pl).

According to the decision of the Minister of Science and Higher Education of 31 July 2019, research papers published in “Ekonomista” are given 40 scores.

Содержание

In Memoriam

Ежи О С Я Т Ы Н Ь С К И: Марио Нути (1937–2020)	7
---	---

Статьи

Каролина К О Н О П Ч А К, Александер Л О Ж И К О В С К И: Фискальный эффект мер по ужесточению контроля в области налогообложения в Польше: оценка по налогу КПН	25
Себастьян С Т Е М П Е Н Ь, Ян П О Л Ь Ц Ы Н, Михал Б О Р Ы Х О В С К И: Детерминанты сбалансированного экономико-социального развития семейных агрохозяйств в Польше	56
Альдона М Р У В Ч И Н Ь С К А-К А М И Н Ь С К А, Эвелина Ш У Б А-Б А-РА Н Ь С К А, Валенты П О Ч Т А: Производственные результаты и эффективность агробизнеса в странах Центрально-Восточной Европы	87
Дагмара Н И К У Л И Н, Малгожата Г А В Р Ы Ц К А: Применение концепции „flexicurity” в избранных странах Центрально-Восточной Европы	118

Разное

Артур В Ы Ш И Н Ь С К И: Неплатежеспособность профессиональных футбольных клубов	142
--	-----

Эссе

Валерий Г Е С Ц Ь: Эндогенный общественный прогресс как источник экономического роста	167
---	-----

Рецензии и обзоры

Гжегож В.КОЛОДКО: <i>От экономической теории к политической практике</i> (рец. Мачей Мишевски)	182
Анна МОЗДЗЕЖ: <i>Парадигма двойного дефицита и опыт стран Центрально-Восточной Европы</i> (рец. Анджей Славиньски)	184

*

Журнал «Ekonomista» выходит раз в два месяца. В нем содержатся научные тексты по вопросам экономики на польском и английском языке. Все присланные в редакцию тексты, которые соответствуют профилю журнала и его редакционным стандартам, оцениваются рецензентами по процедуре double-blind и утверждаются к печати Редакционным Комитетом.

Журнал «Ekonomista» индексируется в Web of Science Emerging Sources Citation Index (ESCI), ERIN PLUS, Scimago Journal & Country Rank и ICI Journals Master List (Index Copernicus International). Каждая статья сопровождается резюме на польском, английском и русском языках, к которым прилагаются ключевые слова и коды JEL. Резюме помещены на редакционном сайте журнала и в польской библиографической базе BazEkon. Англоязычные резюме доступны также в международных библиографических базах ESCI, Scopus и CEJSH (The Central European Journal of Social Sciences and Humanities). Полные тексты статей из архивной базы и избранные статьи из текущих выпусков находятся в открытом доступе на редакционном сайте (www.ekonomista.info.pl).

Согласно постановлению Министерства науки и высшего образования от 31 июля 2019 года за публикацию в журнале «Ekonomista» присваивается 40 пунктов.

JERZY OSIATYŃSKI*

Mario Nuti (1937–2020)¹

Domenico Mario Nuti, znany jako Mario Nuti, urodził się 16 sierpnia 1937 roku w Arezzo w Toskanii, gdzie jego ojciec, nauczyciel i dziennikarz, miał niewielkie gospodarstwo rolne, które zniszczyła powojenna inflacja w połączeniu z ostrym przebiegiem „cyklu świńskiego”. Podobieństwo do losów Michała Kaleckiego, który w młodości musiał rzucić studia, aby zarabiać na życie własne i rodziny po bankructwie małej firmy przędzalniczej swojego ojca wskutek rewolucji 1905 r., a następnie wielkiego kryzysu 1929–1933 i upadku firmy spedycyjnej wuja, w której ojciec Kaleckiego pracował, jest uderzające. Po przejściu na emeryturę Nuti wrócił na odziedziczoną po ojcu ziemię, gdzie z zamiłowaniem zajmował się niewielkim sadem oliwnym. Szkołę w Arezzo skończył z wyróżnieniem² i podjął studia prawnicze na uniwersytecie „La Sapienza” w Rzymie. Jest to zarazem okres formacyjny dla jego poglądów politycznych. W Rzymie poznał katolickiego pisarza Danilo Dolci – poetę i działacza społecznego, który ukazywał nędzę i zaco-fanie południowych Włoch (zob. Dolci 1974), i był ważnym propagatorem ruchu samopomocowego oraz sprzeciwu wobec biedy, społecznego wykluczenia i sycylijskiej mafii, ale bez uciekania się do przemocy (dał się poznać jako „Ghandi z Sycylii”). Saul Estrin, Grzegorz Kołodko i Milica Uvalic piszą o propagowanym przez Dolciego projekcie „białego strajku”, w ramach którego sycylijscy bezrobotni pracowali jako wolontariusze przy budowie dróg. Projekt ten miał ich zdaniem trwały wpływ na zainteresowania i poglądy polityczne Nutiego, który jako temat swojej dysertacji obrał modele wzrostu, a na pierwszej posadzie zajmował się badaniem „biegunów wzrostu” w specjalnym zespole Międzyresortowego Komitetu do spraw Rozwoju Południowych Włoch w Mezzogiorno (zob. Estrin

* Prof. dr hab. Jerzy Osiatyński – Instytut Nauk Ekonomicznych PAN, Orcid nr 0000-0001-5539-2556; e-mail: jerzy.osiatynski@gmail.com

¹ W przygotowaniu tego artykułu korzystałem z: Nuti 1972a (wyd. 2 popr. 2000) oraz Estrin, Kołodko, Uvalic 2007. Joannie Kotowicz-Jawor i Grzegorzowi W. Kołodko dziękuję za pomoc fakto- i bibliograficzną oraz za cenne rady do pierwszej wersji tego szkicu.

² W budynku tej szkoły zostały nakręcone sceny szkolne z filmu Roberto Benigniego *La vita è bella* („Życie jest piękne”, 1997), nagrodzonego trzema Oskarami.

- Nuti M. (2004), *Kalecki and Keynes Revisited: Two Original Approaches to Demand-Determined Income – and Much More Besides* (w:) Z.L. Sadowski, A. Szeworski (red.), *Kalecki's Economics Today*, London, New York: Routledge.
- Nuti M. (2006), *Alternative Fiscal Rules for the EU New Members*, „CESifo Workshop on Euro-Area Enlargement”, Munich, 26 November „TIGER-WSPiZ Discussion Papers” 84, Warsaw.
- Nuti M. (2007a), *Managing Transition Economies* (w:) S. White, J. Batt, P. Lewis (red.), *Developments in Central and East European Politics 4*, Palgrave-Duke UP.
- Nuti M. (2007b), *Exchange Rate Policy and Economic Performance in the Transition, Conference in Honor of Padma Desai „Russia: Soviet Past; Present Performance and Future Prospects”*, New York: Columbia University, 26–27 April.
- Nuti M. (2013a), *Did we go about Transition in the Right Way?* (w:) P. Hare, G. Turley (red.), *Handbook of the Economics and Political Economy of Transition*, London, New York: Routledge, rozdz. 3, s. 48–58.
- Nuti M. (2013b), *Euroarea: Premature, Diminished Divergent*, Paper presented at a Conference on „Economic and Political crises in Europe and the United States”, University of Trento, 7–9 November.
- Nuti M. (2013c), *Austerity versus Development*, referat: „International Conference on Management and Economic Policy for Development”, Warszawa: Kozminski University, 10–11 October.
- Nuti M. (2014), *An Overview of Transition: Founding Conference, Centre for Research of Economic and Socio-cultural Development of CIS Countries, Central and Eastern Europe*, St Petersburg, 26–27 June.
- Nuti M. (2016), *Seismic Faults in the European Union: Conference in Honour of Francesco Forte „Present and Future of the EU and EMU”*, University of Rome „La Sapienza”, Faculty of Economics, 2–3 December, <http://www.insightweb.it/web/content/seismic-faults-european-union-0> (dostęp 16.01.2021).
- Nuti M. (2018a) *The rise and fall of socialism*, Berlin: DOC Research Institute, 23–24 October, https://doc-research.org/2018/05/rise_and_fall_of_socialism/ (dostęp 16.01.2021), s. 1–15.
- Nuti M. (2018) *The Rise, Fall and Future Socialism*, „Social Europe”, 25–26 September, <https://aviagemdosargonautas.net/wp-content/uploads/2018/12/Rise-Fall-Future-of-Socialism-NutiWarsawRev.pdf> (dostęp 16.01.2021), s. 1–15.

Streszczenie

Wspomnienie to jest poświęcone wybitnemu ekonomście włoskiego pochodzenia Domenico Mario Nutiemu, który znaczną część dorosłego życia spędził w Cambridge, ale którego ukochanym punktem odniesienia i przedmiotem badań naukowych była Polska. Zaczynał od prowadzonych pod kierunkiem Michała Kaleckiego studiów nad polską metodyką rachunku efektywności inwestycji, wyjątkową w ówczesnym bloku radzieckim. Kiedy z Warszawy przeniósł się do King's College University of Cambridge, kontynuował studia nad rachunkiem efektywności, pilnie śledził polskie i inne reformy gospodarcze, ale miał zarazem coraz większy wkład w krytykę współczesnej ekonomii głównego nurtu – co jest przedmiotem części drugiej tego szkicu. W części trzeciej omawiam dorobek

Nutiego w latach pracy w Europejskim Instytucie Uniwersyteckim oraz w DG II Komisji Europejskiej. Dla polskiego czytelnika szczególnie interesująca może być część czwarta, przedstawiająca jego bezpośredni i intelektualny udział w polskich reformach gospodarczych, zwłaszcza okres jego bardzo bliskiej współpracy z dwukrotnym wicepremierem i ministrem finansów Grzegorzem W. Kołodko.

Mario Nuti uważnie studiował różne typy socjalizmu – był bezkompromisowym krytykiem jego bolszewickiego wydania. Nigdy nie tracił przekonania, że socjalizm demokratyczny ma sens i może być realizowany w gospodarczej i politycznej praktyce. W obliczu stale nowych wyzwań gospodarczo-społecznych i problemów technicznych szukał socjalistycznych odpowiedzi prowadzących do systemu, który byłby bardziej sprawiedliwy i zapewniał równość szans. Przez całe życie był ideowym i żarliwym socjalistą. Mógłby być ikoną dla współczesnych socjaldemokratów, gdyby tacy jeszcze się gdzieś zabłąkali.

Słowa kluczowe: Mario Nuti, Michał Kalecki, gospodarka centralnie planowana, gospodarka rynkowa, transformacja gospodarcza

JEL: B14, B31, P21, P26

Summary

Domenico Mario Nuti, known as Mario Nuti, was an eminent Italian economist who most of his professional life spent in Cambridge, but for whom Poland has always been his beloved country and the top subject of research. His first field of study in Warsaw, under supervision of Michał Kalecki, was the Polish methodology of examining economic efficiency of investment projects which was rather unique among the Soviet Bloc countries. After Nuti moved to King's College of Cambridge University he continued research on that methodology, at the same time tightly observing economic reforms in Poland and other countries in Central and Eastern Europe. He published a lot in the latter field of research when at the University of Birmingham he directed the Centre for Russian and East European Studies. He also published then a number of important papers, critical of mainstream economics. Nuti's output in those fields of investigation is discussed in section two of this essay. Section three deals with his work at the European University Institute in Florence and as an economic adviser on Central and Eastern Europe in the Department for Economic and Financial Affairs (DG II) of the European Commission. The Polish reader may find of special interest the account of Nuti's direct involvement and his intellectual contribution to devising and implementing a new course in Poland's transformation in the years of his close cooperation with Grzegorz Kołodko, then the Deputy Prime Minister and Minister of Finance.

Nuti was an uncompromising critic of a Bolshevik mode of socialism. He examined at length various types of socialism, never abandoning hope that democratic socialism is possible and viable in its economic and political dimensions. In the face of ever new economic and social challenges he sought socialist solutions to those challenges that would make the political system just and of equal opportunities. In all his life Nuti was a passionate and true socialist. He could have been an ideological icon for Polish contemporary social democrats, should there still be any.

Keywords: Mario Nuti, Michał Kalecki, centrally planned economy, market economy, economic transformation

JEL: B14, B31, P21, P26

Резюме

Это воспоминание посвящено Доменико Марио Нути, выдающемуся экономисту итальянского происхождения, который большую часть своей взрослой жизни провел в Кембридже, но для которого любимой точкой отсчёта и предметом исследований была Польша. Его путь в науку начался с изучения польской методики расчета эффективности инвестиций под руководством Михала Калецкого – вещи, необычной для Советского блока. Переезд из Варшавы в Кингс Колледж в Кембриджском университете не остановил его работу над расчетом эффективности. Марио Нути продолжал пристально следить за польскими и другими экономическими реформами и имел растущий вклад в критику современной экономической науки главного течения, о чем рассказывается во второй части этого эссе. В третьей части я рассматриваю его вклад в науку в период работы в Институте Европейского Университета и в ГД II Европейской Комиссии. Для польского читателя особенно интересна может быть четвертая часть, представляющая его прямое и интеллектуальное участие в польских экономических реформах, особенно период его очень близкого сотрудничества с вице-премьером и министром финансов, Гжегожем В. Колодко. Нути был бескомпромиссным критиком большевистского варианта социализма. Он внимательно изучал различные типы социализма. Никогда не переставал надеяться, что демократический социализм возможен и может быть осуществлен в хозяйственной и политической практике. Перед лицом новых общественно-экономических вызовов и технических проблем он искал социалистические решения, ведущие к более справедливой системе, дающей равные шансы. Всю свою жизнь Марио Нути был идейным и горячим социалистом. Он мог бы быть образцом для современных социал-демократов, если такие еще где-то есть.

Ключевые слова: Марио Нути, Михал Калецкий, централизованная плановая экономика, рыночная экономика, экономическая трансформация

JEL: B14, B31, P21, P26

KAROLINA KONOPCZAK*
ALEKSANDER ŁOŻYKOWSKI**

Efekt fiskalny uszczelniania systemu podatkowego w Polsce: próba oszacowania w zakresie podatku CIT¹

Wstęp

Uszczelnianie systemu podatkowego należy rozumieć jako przeciwdziałanie utracie dochodów podatkowych poprzez eliminowanie możliwości lub woli ucieczki od podatku, skutkujące zmniejszeniem luki podatkowej². W latach 2014–2018 podjęto w Polsce szereg działań uszczelniających, w szczególności dotyczących podatku od towarów i usług (ang. *value added tax*, VAT) oraz podatku dochodowego od osób prawnych (ang. *corporate income tax*, CIT). W zakresie podatku CIT przyjęto kilkadziesiąt regulacji antyabuzyjnych, zarówno zabezpieczających system podatkowy w sposób ogólny (np. klauzula generalna przeciwko unikaniu opodatkowania, Jednolity Plik Kontrolny czy reforma administracji skarbowej), jak i ukierunkowanych na konkretne schematy unikania opodatkowania (np. objęcie podatkiem CIT spółek komandytowo-akcyjnych czy zakaz łącznego rozliczania przychodów z zysków kapitałowych i z działalności gospodarczej). W tym kontekście pojawia się pytanie o skuteczność przyjętych regulacji, tj. ich wpływ na rozmiar luki podatkowej i w konsekwencji na dochody podatkowe z tytułu CIT. W niniejszym artykule zaproponowano metodykę kwantyfikacji efektu uszczelnienia, bazującą na szacunkach zmian luki CIT oczyszczonych z wahań o charak-

* Dr Karolina Konopczak – Szkoła Główna Handlowa w Warszawie, Katedra Ekonomii Stosowanej; e-mail: karolina.konopczak@sgh.waw.pl

** Aleksander Łożykowski – Szkoła Główna Handlowa w Warszawie, Instytut Finansów, Zakład Podatków; e-mail: aleksander.lozykowski@sgh.waw.pl

¹ Poglądy wyrażone w niniejszym artykule powinny być traktowane jako poglądy autorów, które nie muszą koniecznie wyrażać poglądów instytucji, w których są afiliowani.

² Działania uszczelniające należy odróżnić od zmian w prawie podatkowym, które nie są związane z reakcją władz na negatywne zjawiska w zakresie dochodów podatkowych. Z tego względu, przykładowo, wygaszanie specjalnych stref ekonomicznych nie miało charakteru działania uszczelniającego, ponieważ wiązało się jedynie ze zmianą podejścia ustawodawcy wobec wsparcia podatkowego przedsiębiorstw, wyłączenie natomiast funduszy inwestycyjnych zamkniętych i specjalistycznych funduszy inwestycyjnych otwartych ze zwolnienia podmiotowego miało charakter *stricte* uszczelniający, ponieważ było ukierunkowane na zapobieżenie utracie wpływów budżetowych.

Ueda J. (2018), *Estimating the Corporate Income Tax Gap: The RA-GAP Methodology*, IMF Technical Notes and Manuals, <https://www.imf.org/en/Publications/TNM/Issues/2018/09/12/Estimating-the-Corporate-Income-Tax-Gap-The-RA-GAP-Methodology-45890>

Wilk L. (2018), *Komentarz do art. 56 kodeksu karnego skarbowego*, (w:) L. Wilk, J. Zagrodnik (red.): *Kodeks karny skarbowy. Komentarz. Wyd. 4*, Warszawa: C.H. Beck.

EFEKT FISKALNY USZCZELNIANIA SYSTEMU PODATKOWEGO W POLSCE: PRÓBA OSZACOWANIA W ZAKRESIE PODATKU CIT

Streszczenie

W artykule podjęto próbę oszacowania efektu fiskalnego działań uszczelniających w zakresie podatku CIT, prowadzonych w Polsce w latach 2014–2018, tj. ich wpływu na rozmiar luki podatkowej i na dochody podatkowe. W tym celu zaproponowano ekonometryczną metodę kwantyfikacji zmian luki CIT oraz ich dekompozycji na część o charakterze cyklicznym i strukturalnym. Otrzymane wyniki wskazują, że na skutek działania czynników strukturalnych (tj. innych niż koniunkturalne) luka CIT w Polsce zmniejszyła się w latach 2016–2018 łącznie o ok. 6 mld zł, co stanowiło ponad 40% wzrostu dochodów podatkowych z tytułu CIT. W związku z niewielkim znaczeniem innych czynników, które mogły odpowiadać za strukturalne zmiany luki CIT, efekt ten z dużym prawdopodobieństwem można przypisać uszczelnieniu systemu podatkowego.

Słowa kluczowe: luka podatkowa CIT, kointegracja nieliniowa, elastyczność dochodów podatkowych, cykl koniunkturalny

JEL: C22, C24, E32, H25, H26

STRENGTHENING OF THE POLISH TAX SYSTEM: ESTIMATING THE IMPACT ON CIT COLLECTION

Summary

This article attempts to quantify a fiscal effect of regulatory actions undertaken in Poland in the years 2014–2018 aimed at strengthening the CIT legal framework, i.e. to estimate their impact on the size of the tax gap and, consequently, on the tax revenues. For this purpose an econometric approach to the estimation of changes in the CIT gap as well as to their decomposition into cyclical and structural components is proposed. The obtained results indicate that around 40 percent of an increase in CIT revenues over the analysed period (i.e. 6 billion PLN) was of structural nature, i.e. cannot be explained either by the growth in the tax base, or the phase of the business cycle. Due to the lack of any other major changes in CIT provisions over this period of time, this increase can be attributed to improved efficiency of tax collection.

Keywords: CIT gap, nonlinear cointegration, tax elasticities, business cycle

JEL: C22, C24, E32, H25, H26

ФИСКАЛЬНЫЙ ЭФФЕКТ МЕР ПО УЖЕСТОЧЕНИЮ КОНТРОЛЯ В ОБЛАСТИ НАЛОГООБЛОЖЕНИЯ В ПОЛЬШЕ: ОЦЕНКА ПО НАЛОГУ КПП

Резюме

В статье предпринимается попытка оценить фискальный эффект мер по ужесточению контроля в области Корпоративного Подоходного Налога (КПП), проводимых в Польше в 2014–2018 гг., т.е. их влияния на размер недобора налога и налоговые сборы. Авторы предложили использовать эконометрический метод квантификации изменений недобора КПП и разделить эти изменения на две части: циклического и структурного характера. Полученные результаты показали, что вследствие воздействия структурных (т.е. не конъюнктурных) факторов, недобор КПП в Польше сократился в 2016–2018 гг. в целом на около 6 млрд. злотых, что составило свыше 40% роста налоговых доходов от сбора КПП. В связи с незначительным значением других факторов, которые могли влиять на структурные изменения в КПП, этот эффект с большой вероятностью можно отнести к результатам ужесточения контроля за сбором КПП.

Ключевые слова: недобор налоговых сборов по КПП, нелинейная коинтеграция, гибкость налоговых доходов, конъюнктурный цикл

JEL: C22, C24, E32, H25, H26

SEBASTIAN STĘPIEŃ*
JAN POLCYN**
MICHAŁ BORYCHOWSKI***

Determinanty zrównoważonego rozwoju ekonomiczno-społecznego rodzinnych gospodarstw rolnych w Polsce¹

Wprowadzenie

Na 66. sesji Zgromadzenia Narodów Zjednoczonych rok 2014 został nazwany „Międzynarodowym Rokiem Gospodarstwa Rodzinnego” (FAO 2013). Celem tej inicjatywy, pod przewodnictwem FAO, było skupienie uwagi świata na znaczeniu rolnictwa rodzinnego w łagodzeniu problemów głodu i biedy oraz poprawie bezpieczeństwa żywnościowego i poziomu życia na obszarach wiejskich, przy jednoczesnej ochronie środowiska naturalnego i bioróżnorodności. Kwestia roli małych struktur gospodarczych w tworzeniu zrównoważonego modelu rolnictwa ma więc charakter globalny (Hanzel 2011, FAO-OECD 2012). W skali Unii Europejskiej najlepszą konkretyzacją tego problemu stanowią kraje Europy Środkowo-Wschodniej cechujące się rozdrobnioną strukturą agrarną, w tym Polska (Fritz i in. 2010). Zostały one poddane historycznej próbie transformacji ustrojowej z gospodarki socjalistycznej w rynkową. W ciągu jednej dekady (lata 90. XX wieku) miliony małych gospodarstw musiały odnaleźć się w nowej, rynkowej rzeczywistości, w której międzynarodowe korporacje zaczęły agresywnie przejmować kontrolę nad łańcuchami dostaw żywności. Polska jest więc swoistym poligonem doświadczalnym dla współczesnej ekonomii rolnej, ponieważ zmiany systemowe wymusiły dostosowania struktur produkcyjnych w milionach gospodarstw. Klu-

* Dr hab. prof. UEP Sebastian Stępień – Instytut Ekonomii, Katedra Makroekonomii i Gospodarki Żywnościowej, Uniwersytet Ekonomiczny w Poznaniu; e-mail: Sebastian.Stepien@ue.poznan.pl

** Dr hab. Jan Polcyn – Państwowa Uczelnia Stanisława Staszica w Pile; e-mail: Jan.Polcyn@puss.pila.pl

*** Dr Michał Borychowski – Uniwersytet Ekonomiczny w Poznaniu, Katedra Makroekonomii i Gospodarki Żywnościowej; e-mail: michal.borychowski@ue.poznan.pl

¹ Artykuł powstał w ramach projektu „Rola małych gospodarstw w zrównoważonym rozwoju sektora żywnościowego w krajach Europy Środkowo-Wschodniej”, finansowanego przez Narodową Agencję Wymiany Akademickiej (umowa nr PPI / APM / 2018/1/00011 / U / 001).

DETERMINANTY ZRÓWNOWAŻONEGO ROZWOJU EKONOMICZNO-SPOŁECZNEGO RODZINNYCH GOSPODARSTW ROLNYCH W POLSCE

Streszczenie

Dyskusja nad zrównoważonym rozwojem drobnotowarowych gospodarstw rolnych wynika ze znaczenia zarówno samej koncepcji zrównoważonego rozwoju ekonomiczno-społecznego w odniesieniu do rolnictwa, jak i dużej roli małych rodzinnych gospodarstw rolnych w Polsce. We wskazanym obszarze istnieje niewątpliwa luka badawcza w zakresie przekrojowych badań dotyczących małych gospodarstw rolnych. Analizę przeprowadzoną w tym artykule osadzono w teorii ekonomii politycznej i nowej ekonomii instytucjonalnej. Głównym celem artykułu jest identyfikacja czynników mikroekonomicznych i politycznych oraz powiązań z rynkiem, wpływających na poziom zrównoważenia ekonomiczno-społecznego rodzinnych gospodarstw rolnych w Polsce. Na podstawie bazy danych obejmującej ponad 700 jednostek za pomocą metody TOPSIS obliczono najpierw stopień zrównoważenia ekonomiczno-społecznego gospodarstw, a następnie wykorzystując analizę regresji wielorakiej określono wpływ wybranych czynników na poziom tego zrównoważenia. Z przeprowadzonej analizy wynika, że kluczową determinantą zrównoważenia ekonomiczno-społecznego gospodarstw rolnych jest ich integracja z rynkiem i pozycja w łańcuchu marketingowym. Sprawnie działające kanały dystrybucji produktów rolnych i powiązania rolnika z kontrahentami wzmocniają pozycję ekonomiczno-społeczną gospodarstwa. Pozytywny wpływ ma także wykształcenie i młody wiek rolnika oraz wielkość produkcji i powierzchnia gospodarstwa. Z kolei wysoki udział dopłat z UE w dochodach rolnika oddziałuje negatywnie na zrównoważony rozwój gospodarstwa. Jeśli idzie o charakter produkcji, to typ mieszany produkcji rolniczej w większym stopniu wpływał na poziom zrównoważenia aniżeli jednostronna specjalizacja w produkcji roślinnej lub zwierzęcej. Powyższe zależności stanowią istotną wskazówkę dla polityki wsparcia drobnotowarowych gospodarstw rolnych w Polsce.

Słowa kluczowe: drobnotowarowe gospodarstwa rolne, równowaga ekonomiczno-społeczna, Polska

JEL: Q01, Q12, Q13, Q18

DETERMINANTS OF A BALANCED ECONOMIC AND SOCIAL DEVELOPMENT OF FAMILY AGRICULTURAL FARMS IN POLAND

Summary

The discussion on a balanced development of small agricultural farms is justified by the importance of the very concept of a balanced economic and social development of agriculture and the important role of small family farms in the Polish agriculture. In this subject area, there is an evident research gap regarding cross-sectional research concerning small family farms. The analysis of this subject presented in this article is based on theoretical concepts of political economy and new institutional economics. The main aim of the article is to identify microeconomic and political factors and market links that affect the level of economic and applying the TOPSIS method, the authors calculated first the degree of economic and social balance in individual farms, and then using the multiple regression they estimated the impact of the selected factors on the equilibrium level. The

analysis indicates that the key determinant of a balanced development of agricultural farms is their integration with the market and their position in the marketing chain. Efficient distribution channels and trade links strengthen the economic and social position of the farm. A positive effect is also provided by the education and young age of the farmer, as well as by the output volume and size of the farm. On the other hand, a high share of EU subsidies in the farmer's income hampers a balanced development of the farm. As far as production structure is concerned, a mixed production model contributes more to a balanced development of the farm than the one-sided specialization in the vegetable or animal production. These dependencies may be an important advice for the policy providing governmental support for small agricultural farms in Poland.

Keywords: small agricultural farms, economic and social balance, Poland

JEL: Q01, Q12, Q13, Q18

ДЕТЕРМИНАНТЫ СБАЛАНСИРОВАННОГО ЭКОНОМИКО-СОЦИАЛЬНОГО РАЗВИТИЯ СЕМЕЙНЫХ АГРОХОЗЯЙСТВ В ПОЛЬШЕ

Резюме

Дискуссия на тему сбалансированного развития мелкотоварных аграрных хозяйств вытекает из значения как самой концепции уравновешенного экономико-социального развития в отношении сельского хозяйства, так и большой роли малых семейных аграрных хозяйств в Польше. В указанной сфере существует несомненный пробел – многоаспектных исследований, касающихся малых аграрных хозяйств, недостаточно. Анализ, проведенный в этой статье, опирается на теории политической экономии и новой институциональной экономики. Главной целью статьи является идентификация микроэкономических и политических факторов, а также рыночных связей, влияющих на уровень экономико-социального баланса в семейных аграрных хозяйствах в Польше. На основе базы данных, охватывающей свыше 700 единиц, с помощью метода TOPSIS была рассчитана сначала степень экономико-социальной сбалансированности хозяйств, а затем, используя анализ множественной регрессии, было определено влияние избранных факторов на уровень этой сбалансированности. Из проведенного анализа следует, что ключевой детерминантой экономико-социального баланса аграрных хозяйств является их интеграция с рынком и позиция в маркетинговой цепи. Хорошо действующие каналы распределения сельскохозяйственных продуктов и связи крестьянина с контрагентами укрепляют экономико-социальную позицию хозяйства. Положительное влияние имеет также образование и молодой возраст крестьянина, а также объем производимой продукции и площадь хозяйства. В свою очередь, высокая доля доплат из ЕС в доходах крестьян отрицательно воздействует на сбалансированное развитие хозяйств. Что касается характера производства, то смешанный тип сельскохозяйственной продукции в большей степени влиял на уровень сбалансированности, чем односторонняя специализация в растениеводстве или животноводстве. Вышеназванные созависимости являются существенным указанием для политики поддержки мелкотоварных аграрных хозяйств в Польше.

Ключевые слова: мелкотоварные аграрные хозяйства, экономико-социальная сбалансированность, Польша

JEL: Q01, Q12, Q13, Q18

ALDONA MRÓWCZYŃSKA-KAMIŃSKA* 1
EWELINA SZUBA-BARAŃSKA**
WALENTY POCZTA*** 1

Wyniki produkcyjne oraz efektywność agrobiznesu w krajach Europy Środkowo-Wschodniej²

Wprowadzenie

Rolnictwo to najstarsza forma ludzkiej aktywności gospodarczej i odkąd wyodrębniło się jako forma produkcji społecznej, przez stulecia głównie ono bezpośrednio dostarczało żywność. Jednak już Adam Smith (2007) w książce *Badania nad naturą i przyczynami bogactwa narodów* wskazywał, że żaden naród nie może nigdy przyjąć systemu, który uznaje produkcję rolną za jedyne źródło dochodu i bogactwa każdego kraju. Jak podaje Marcin Piątkowski (2019), Smith „nie mógł zrozumieć: dlaczego pomimo korzystnych zmian cen w handlu, posiadania żyznej ziemi i dobrego położenia w I RP nie było «żadnego przemysłu z wyjątkiem produkcji przedmiotów potrzebnych w zwykłym gospodarstwie domowym» (Smith 2007)”. W Europie Zachodniej co najmniej już od XVI wieku rozwój gospodarczo-społeczny powodował, że rolnictwo stawało się częścią gospodarstwa społecznego, a jednocześnie sukcesywnie rosło znaczenie sfery przemysłowej oraz handlu. Włączenie rolnictwa w gospodarkę narodową, a w szczególności rewolucja przemysłowa, powodowały powstawanie coraz silniejszych powiązań ekonomicznych rolnictwa z różnymi sektorami gospodarki. Tym sposobem wy-

* Dr hab. prof. UPP Aldona Mrówczyńska-Kamińska – Uniwersytet Przyrodniczy w Poznaniu, Katedra Ekonomii i Polityki Gospodarczej w Agrobiznesie; e-mail: mrowczynska-kaminska@up.poznan.pl

** Dr Ewelina Szuba-Barańska – Uniwersytet Ekonomiczny w Katowicach, Katedra Gospodarki Przemysłowej i Środowiskowej; e-mail: ewelina.szuba@op.pl

*** Prof. dr hab. Walenty Poczta – Uniwersytet Przyrodniczy w Poznaniu, Katedra Ekonomii i Polityki Gospodarczej w Agrobiznesie.

¹ Adres do korespondencji: Uniwersytet Przyrodniczy w Poznaniu, Katedra Ekonomii i Polityki Gospodarczej w Agrobiznesie, ul. Wojska Polskiego 28, 60-637 Poznań.

² Publikacja została sfinansowana ze środków Narodowego Centrum Nauki w ramach projektu badawczego numer nr DEC-2012/07/B/HS4/02837 pt: „Sektor rolny i jego przemiany w Unii Europejskiej w świetle teorii agrobiznesu” oraz projektu badawczego numer 2014/13/N/HS4/03617 pt. „Rozwój agrobiznesu państw Europy Środkowo-Wschodniej w warunkach członkostwa w Unii Europejskiej”.

- culture. Diversity under a Common Policy*, Brussels: Centre for European Policy Studies (CEPS).
- Szuba-Barańska E., Poczta W., Mrówczyńska-Kamińska A. (2020), *Rozwój agrobiznesu państw Europy Środkowo-Wschodniej po przystąpieniu do Unii Europejskiej*, Wyd. Uniwersytetu Przyrodniczego w Poznaniu, ISBN 978-83-7160-973-2, ss. 225.
- Tocco B., Davidova S., Bailey A. (2013), *The Impact of CAP Payments on the Exodus of Labour from Agriculture in Selected EU Member States*, „Factor Markets Working Papers” 64, s. 1–39.
- Tomczak F. (2004), *Od rolnictwa do agrobiznesu. Transformacja gospodarki rolniczo-żywnościowej Stanów Zjednoczonych Ameryki Północnej*, Oficyna Wydawnicza SGH, Warszawa.
- Tomczak F. (2006), *Gospodarka rodzinna w rolnictwie: uwarunkowania i mechanizmy rozwoju*, Instytut Rozwoju Wsi i Rolnictwa Polskiej Akademii Nauk, Warszawa.
- Trejos R. i in. (2004), *More than food on the table: agriculture's true contribution to the economy*, Annual Meeting, August 1–4, Denver, American Agricultural Economics Association [New Name 2008: Agricultural and Applied Economics Association].
- van Leeuwen M. (2000), *Importance of agro-food chains in EU regions: a cross-section analysis*, Proceedings of the 13th International Conference on Input-Output Techniques (2000) Macerata, Italy, 21–25 August.
- Wiatrak A. (1998), *Czynniki zróżnicowania dochodów rolniczych gospodarstw rodzinnych* (w:) A Wiatrak (red.), *Dochodowe zróżnicowanie rodzin chłopskich i jego tendencje w gospodarce rynkowej w Polsce*, Wydawnictwo SGGW, Warszawa, s. 205–218.
- Wigier M. (2013), *Wpływ polityki rolnej na zmiany strukturalne w rolnictwie*, „Zagadnienia Ekonomiki Rolnej, Problems of Agricultural Economics” 337(4), s. 3–19.
- Woś A. (1979), *Związki rolnictwa z gospodarką narodową*, PWRiL, Warszawa.
- Wysocki F., Lira J. (2005), *Statystyka opisowa*, Wydawnictwo Akademii Rolniczej w Poznaniu, Poznań.
- Zhu X., Karagiannis G., Lansink A.O. (2011), *The impact of Direct Income Transfers of CAP on Greek Olive Farms Performance: Using a Non-Monotonic Inefficiency Effects Model*, „Journal of Agricultural Economics” 62(3), s. 630–638.
- Zhu X., Lansink A.O. (2010), *Impact of CAP Subsidies on Technical Efficiency of Crop Farms in Germany, the Netherlands and Sweden*, „Journal of Agricultural Economics” (3), s. 545–564.
- Ziętara W. (1998), *Metodyczne aspekty oceny efektywności gospodarowania w rolnictwie*, Zeszyty Naukowe SGGW: „Ekonomika i Organizacja Gospodarki Żywnościowej” 34, s. 17–34.
- Ziętara W., Adamski M. (2014), *Skala produkcji, efektywność i konkurencyjność polskich gospodarstw wyspecjalizowanych w produkcji mleka*, „Zagadnienia Ekonomiki Rolnej” 1(338), s. 98–115.

WYNIKI PRODUKCYJNE ORAZ EFEKTYWNOŚĆ AGROBIZNESU W KRAJACH EUROPY ŚRODKOWO-WSCHODNIEJ

Streszczenie

Celem artykułu jest przedstawienie zmian w uzyskiwanych wynikach produkcyjnych i dochodowych agrobiznesu oraz efektywności produkcji w tym sektorze gospodarki w krajach Europy Środkowo-Wschodniej (EŚW). Dodatkowo zbadano, czy przeobraże-

nia obserwowane w agrobiznesie tych krajów przyczyniają się do zmniejszenia dystansu rozwojowego do państw UE-15. Podstawową metodą badawczą była analiza przepływów międzygałęziowych, dokonana na podstawie tabel przepływów międzygałęziowych. W przeprowadzonej analizie empirycznej stwierdzono, że w krajach EŚW trwają procesy rozwojowe wskazujące na modernizację wytwarzania żywności i powstawanie nowoczesnego agrobiznesu. Obserwowany jest wzrost wolumenu produkcji globalnej i wartości dodanej brutto. Towarzyszy temu zmniejszanie udziału rolnictwa w całej produkcji i dochodzie narodowym oraz zmiany struktury tych wartości. We wszystkich analizowanych krajach widoczny jest ciągle wzrost wydajności pracy zarówno w całym agrobiznesie, jak i w poszczególnych jego segmentach. Wzrost produktywności pracy następuje zarówno na drodze wzrostu wolumenu produkcji i dochodu, jak i spadku zatrudnienia. Jednakże dystans ekonomiczny dzielący kraje EŚW od państw UE-15 nadal pozostaje znaczący. Dlatego konieczne jest dalsze wspieranie rozwoju agrobiznesu w tych krajach środkami publicznymi, w tym środkami Wspólnej Polityki Rolnej, jednak nakierowanymi przede wszystkim na wywoływanie pożądaných zmian strukturalnych i wzrostu efektywności.

Słowa kluczowe: agrobiznes, produkcja globalna, wartość dodana brutto, kraje Europy Środkowo-Wschodniej

Kod JEL: Q10, Q13

PRODUCTION RESULTS AND EFFICIENCY OF THE AGRIBUSINESS IN THE COUNTRIES OF CENTRAL EASTERN EUROPE

Summary

The aim of the article is to present the changes observed in the production and income results obtained in the agribusiness of the CEE countries and in the production efficiency in this sector of the economy. Additionally, it has been checked whether the transformations observed in the agribusiness of those countries contribute to the reduction of the development gap towards the EU-15 states. The basic research method was the analysis of inter-branch flows based on input-output tables. The empirical analysis shows that there are development processes underway in the CEE countries, which contribute to the modernization of food production and the emergence of a modern agribusiness. This is accompanied by the decrease in the share of agriculture in total output and national income, and a changing structure of these values. In all the analyzed countries, we observe a continuous rise in labor productivity both in the whole agribusiness and in all its segments. Labor productivity increases both as the result of the growth in the output and income volumes and as the result of a decrease in employment. Nevertheless, the economic distance between CEE countries and the EU-15 remains considerable. Therefore, the development of the agribusiness in those countries should be continuously stimulated by public means, including the funds of the Common Agricultural Policy, but these means should be allocated first of all for the support of the desired structural changes and rising efficiency.

Keywords: agribusiness, total output, gross value added, CEE countries

JEL: Q10, Q13

ПРОИЗВОДСТВЕННЫЕ РЕЗУЛЬТАТЫ И ЭФФЕКТИВНОСТЬ АГРОБИЗНЕСА В СТРАНАХ ЦЕНТРАЛЬНОЙ И ВОСТОЧНОЙ ЕВРОПЫ

Резюме

В статье представлена динамика изменений в области производственных результатов агробизнеса, полученных доходов и эффективности производства в этом секторе экономики в странах Центрально-Восточной Европы (ЦВЕ). Дополнительно был проведен анализ влияния преобразований, наблюдаемых в агробизнесе этих стран, на сокращение дистанции в развитии по отношению к государствам ЕС-15. Основным методом исследования был анализ межотраслевых потоков, сделанный на основе таблиц межотраслевых потоков. Эмпирический анализ показал, что в странах ЦВЕ продолжают процессы модернизации производства продуктов питания и формирования современного агробизнеса. Наблюдается рост объемов глобальной продукции и добавочной стоимости брутто, сопровождающийся сокращением доли сельского хозяйства в производстве в целом и национальном доходе, а также изменения структуры этих величин. Во всех исследуемых странах происходит постоянный рост производительности труда как во всем агробизнесе, так и в отдельных сегментах. Рост продуктивности труда совершается как путем роста объемов продукции и дохода, так и понижения занятости. Однако экономическая дистанция, отделяющая страны ЦВЕ от государств ЕС-15, все еще остается значительной. Поэтому необходимо продолжать поддерживать агробизнес в этих странах с помощью публичных средств, в том числе средств Общей аграрной политики, нацеленных прежде всего на достижение желаемых структурных изменений и роста эффективности.

Ключевые слова: агробизнес, глобальная продукция, добавочная стоимость брутто, страны Центрально-Восточной Европы

JEL: Q10, Q13

DAGMARA NIKULIN*
MAŁGORZATA GAWRYCKA**

Implementation of the Concept of Flexicurity in the Selected Countries of Central Eastern Europe

Introduction

The countries centred around the CEE region have made enormous transformations associated with the transition processes of their national economies at the end of the twentieth century. These changes have had an impact on the transformation of the structure of economies and socio-economic systems. The transformation processes took place with different intensities, varying depending on country and period. Some countries in the region, e.g. Poland, adopted the so-called shock model of changes, whereas others, such as Czech Republic, implemented the evolutionary approach. As a result, social and economic costs in individual countries were varied. Besides, even though all the CEE countries engaged in the transformation from centrally planned economic system to a market economy, the situation at the onset of changes also varied depending on country. One example is the participation of the agricultural sector and industry in the GDP or the structure of ownership and employment. The Polish economy was characterized by a large share of the agricultural sector in GDP and employment. The opposite was the Czech economy, with its large share of the industrial sector and much better developed infrastructure. The individual national economies were diverse in terms of economic development, the stage of the reforms progress, and the potential of opportunities for the implementation of changes (Feldmann 2004, Keune 2003).

Introducing market rules in the CEE economies contributed to their greater openness, the commencement of extended cooperation in the international mar-

* Dr. Dagmara Nikulin – Department of Economics Sciences, Gdańsk University of Technology; corresponding author, e-mail: dnikulin@zie.pg.gda.pl

** Dr. hab. Małgorzata Gawrycka – Department of Economic Analysis and Finance, Gdańsk University of Technology; e-mail: mgaw@zie.pg.edu.pl

IMPLEMENTATION OF THE CONCEPT OF FLEXICURITY IN THE SELECTED COUNTRIES OF CENTRAL EASTERN EUROPE

Summary

The CEE countries have to create their own flexicurity policies which would take into account the employment policy guidelines, cultural traditions and socio-economic development. The aim of this article is to examine and evaluate the implementation of the flexicurity concept on the basis of the adopted set of composite indicators. The study covers 9 countries of the CEE region, and the research period covers the years 2007 and 2013. A review of previous research has demonstrated that there are no studies which would take into account a wide range of indicators included in the composite index of flexicurity. Moreover, in the case of CEE countries there is a lack of publications which would compare the degree of flexibility and security of their labour markets or studies that would compare flexicurity indicators for two different moments in time. This article tries to fill this research gap. The analysis of a composite indicator of flexicurity and its component elements shows large differences in the implementation of the flexicurity concept in the individual CEE countries. The labour market in the CEE countries is still characterized by high strictness of Employment Protection Legislation, which adversely affects the outcomes of the labour market. On the other hand, CEE countries have made great efforts in increasing the role of active labour market policies and non-standard forms of work in the last decade. In most of the countries studied the problem is still related to a relatively small share of individuals engaged in life-long learning and to ensuring the security of those working on non-standard employment contracts.

Keywords: flexicurity, composite indicator, CEE countries

JEL: J08, J50

WDRAŻANIE KONCEPCJI „FLEXICURITY” W WYBRANYCH KRAJACH EUROPY ŚRODKOWO-WSCHODNIEJ

Streszczenie

Kraje EŚW muszą wypracować swoje własne polityki „flexicurity” (czyli elastyczności zatrudnienia połączonej z zabezpieczeniem socjalnym pracowników), biorąc pod uwagę wytyczne ogólnej polityki zatrudnienia, tradycje kulturowe i poziom rozwoju społeczno-gospodarczego. Celem artykułu jest zbadanie i ocena realizacji koncepcji „flexicurity” w tych krajach na podstawie przyjętego zestawu złożonych wskaźników. Analiza obejmuje 9 krajów EŚW, a badany okres to lata 2007 i 2013. Przegląd dotychczasowych badań pokazuje, że brakuje badań uwzględniających szeroki zestaw wskaźników włączanych do syntetycznego wskaźnika „flexicurity”. Ponadto nie ma publikacji porównujących elastyczność i bezpieczeństwo rynków pracy w poszczególnych krajach EŚW lub porównujących odnośne wskaźniki w różnych punktach czasowych. Ten artykuł próbuje wypełnić tę lukę. Przeprowadzona analiza syntetycznego wskaźnika „flexicurity” i jego części składowych ukazuje duże różnice w realizacji tej koncepcji w poszczególnych krajach EŚW. Rynek pracy w krajach EŚW charakteryzuje się nadal ostrymi przepisami dotyczącymi ochrony zatrudnienia, co osłabia jego funkcjonowanie. Z drugiej strony jednak kraje EŚW dokonały dużego postępu w ostatnim dziesięcioleciu we wdrażaniu aktywnej polityki rynku pracy i niestandardowych form zatrudnienia. W większości badanych kra-

jów głównym problemem jest stosunkowo mała liczba pracowników doskonalących swe umiejętności zawodowe oraz zapewnienie bezpieczeństwa materialnego pracownikom zatrudnionym na niestandardowych umowach o pracę.

Słowa kluczowe: „flexicurity” (elastyczność zatrudnienia i zabezpieczenie socjalne pracowników), wskaźnik złożony, kraje EŚW

JEL: J08, J50

ВНЕДРЕНИЕ КОНЦЕПЦИИ «FLEXICURITY» В ИЗБРАННЫХ СТРАНАХ ЦЕНТРАЛЬНО-ВОСТОЧНОЙ ЕВРОПЫ

Резюме

Страны ЦВЕ должны выработать собственную политику „flexicurity” (гибкой системы трудоустройства с одновременной хорошей социальной защитой работников), учитывая заложенные цели общей политики занятости, культурные традиции и уровень общественно-экономического развития. В статье делается попытка анализа и оценки реализации концепции „flexicurity” в этих странах на основании комплекса сложных показателей. Исследование охватывает 9 стран ЦВЕ за 2007 и 2013 годы. Обзор имеющихся исследований указывает на недостаток работ, учитывающих широкий комплекс показателей, включаемых в синтетический показатель „flexicurity”. Кроме того, нет публикаций, в которых проводилось бы сравнение гибкости и безопасности рынков труда в отдельных странах ЦВЕ или сравнение этих показателей в разные временные периоды. Данная статья пытается восполнить этот пробел. Проведенный анализ синтетического показателя „flexicurity” и его составных частей показывает, насколько велики различия в реализации этой концепции в отдельных странах ЦВЕ. Рынок труда в странах ЦВЕ продолжает характеризоваться жесткими правилами защиты трудоустройства, что ослабляет его функционирование. В то же время страны ЦВЕ в последнее десятилетие достигли большого прогресса во внедрении активной политики рынка труда и нестандартных форм трудоустройства. В большинстве исследуемых стран главной проблемой является недостаточное число работников, повышающих свою профессиональную квалификацию и обеспечение материальной безопасности работникам, занятым на основании нестандартных договоров.

Ключевые слова: „flexicurity” (гибкость трудоустройства и социальное обеспечение работников), сложный показатель, страны ЦВЕ

JEL: J08, J50

ARTUR WYSZYŃSKI*

Niewypłacalność zawodowych klubów piłki nożnej

Wprowadzenie

Niewypłacalność to nieodłączny problem europejskiej piłki nożnej, a jej przyczyny są podobne w większości klubów zrzeszonych w Europejskiej Federacji Piłki Nożnej (*Union of European Football Associations* – UEFA). W 2012 roku UEFA ogłosiła, że spośród blisko 700 europejskich krajowych klubów ponad połowa odnotowała stratę finansową, jedna trzecia ujemne kapitały własne, a co piąty klub był poważnie zagrożony bankructwem (UEFA 2012; Szymański 2015). W Polsce kluby zawodowe¹ charakteryzują się złą kondycją finansową, która jest odzwierciedlona w *głównych obszarach wyników* finansowych (Wyszyński 2014, 2017b). W praktyce gospodarczej niewypłacalność klubu nie oznacza jego likwidacji. Strata finansowa sama w sobie nie oznacza kryzysu finansowego, gdy na jej pokrycie klub znajduje środki finansowe. Większość europejskich klubów piłki nożnej, które stały się niewypłacalne, przetrwały. Albo nowi inwestorzy nabyli klub i go zrestrukturyzowali, albo klub rozpoczął działalność jako nowy podmiot prawny, poczynając od niższej fazy rozgrywek sportowych.

Kluby piłki nożnej funkcjonują w wysoce konkurencyjnym rynku, gdzie generują niewielkie zyski, a często straty finansowe, które mają wpływ na pogorszenie ich sytuacji ekonomicznej. Niewypłacalność klubów jest ważnym zagadnieniem, ponieważ istnieje silne poparcie dla regulacji finansowych w piłce nożnej, czego przykładem są przepisy i zasady *Finansowego Fair Play*² wprowadzone w 2009 roku przez UEFA. Zasady te narzuciły klubom „racjonalność i dyscyplinę” finansową budżetu, ale nie rozwiązały problemów finansowych. Waga problematyki niewypłacalności profesjonalnych i zawodowych klubów sportowych jest kluczowa ze względu na niebezpieczeństwo bankructwa z ekonomicznego, zagrożenie upadłością z prawnego oraz zagrożenie kontynuacji działalności z rachunkowego punktu widzenia. Dążenie do wypłacalności powinno być kluczowym celem za-

* Dr Artur Wyszyński – Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie, Wydział Nauk Ekonomicznych, Instytut Ekonomii i Finansów, Katedra Finansów; e-mail: artur.wyszynski@uwm.edu.pl

¹ Termin „zawodowe” odnosi się do klubów uczestniczących w lidze zawodowej organizowanej dla rozgrywek, w której wszystkie kluby funkcjonują jako spółki kapitałowe wg art. 15 ustawy o sporcie.

² UEFA Statement on Financial Fair Play.

- UEFA Statement on Financial Fair Play, <http://www.uefa.com/uefa/footballfirst/protectingthegame/financialfairplay/news/newsid=1590370.html> (10.05.2020).
- UEFA (2012), Club licensing benchmarking report, financial year 2011 (available at http://www.uefa.org/MultimediaFiles/Download/Tech/uefaorg/General/01/91/61/84/1916184_
- UEFA (2019), <https://www.uefa.com/insideuefa/protecting-the-game/news/025f-0fe85ed2acf8-db382645ca21-1000--benchmarking-report-highlights-profits-and-polarisation/>
- Ustawa o rachunkowości z dnia 29 września 1994 r. (Dz.U. 1994, nr 121, poz. 591).
- Ustawa z dnia 15 maja 2015 r. – Prawo restrukturyzacyjne (Dz.U. 2015, poz. 978).
- Ustawa z dnia 25 czerwca 2010 r. o sporcie (Dz.U. z 2016 r., poz. 1171 ze zm.).
- Ustawa z dnia 28 lutego 2003 r. – Prawo upadłościowe (Dz. U. z 2017 r. poz. 2344, ze zm.).
- Wędzki D. (2003), *Strategie płynności finansowej przedsiębiorstwa*, Oficyna Ekonomiczna – Oddział Polskich Wydawnictw Profesjonalnych Sp. z o.o., Kraków.
- Wiedenegger A., Kern A., Rupprechter M. (2012), *The Choice of Legal Form and its Effects on Good Governance: A Case Study of an Austrian Professional Soccer Club*. „*Ekonomika a Management*” 6(3), p1-21. 21p.
- Wyszyński A. (2013), *Ekonomiczne aspekty wejścia klubów piłkarskich na giełdę*, „*Gospodarka Narodowa*” 5/6.
- Wyszyński A. (2017a), *Efektywność klubów piłkarskich w Polsce*, „*Ekonomista*” 3, s. 294–322.
- Wyszyński A. (2017b), *Sytuacja finansowa klubów Ekstraklasy w ujęciu metody DEA*, „*Gospodarka Narodowa*” 2, s. 69–99.
- Wyszyński A., Sołoma A. (2014), *Kondycja i wyniki finansowe organizacji sportowych na przykładzie klubów piłkarskich Ekstraklasy*, (w:) W. Olkowska (red.), *Ekonomika i finanse w procesie rozwoju gospodarki rynkowej. Aspekty globalne i lokalne*, Olsztyn.

NIEWYPŁACALNOŚĆ ZAWODOWYCH KLUBÓW PIŁKI NOŻNEJ

Streszczenie

Celem badania było określenie ryzyka niewypłacalności i ocena współzależności pomiędzy wskaźnikami ryzyka a ich determinantami (czynniki) klubów ekstraklasy piłki nożnej w Polsce w latach 2017–2019. Badania podzielono na dwa etapy. W pierwszym określono ryzyko niewypłacalności w znaczeniu finansowym, prawnym i rachunkowym. W drugim na podstawie przeglądu literatury i dostępnych danych zidentyfikowano determinanty ryzyka niewypłacalności zawodowych klubów piłki nożnej oraz przeprowadzono ocenę korelacji pomiędzy wskaźnikami a czynnikami ryzyka. Z przeprowadzonej analizy wynika, że kluby piłki nożnej ekstraklasy funkcjonowały w warunkach niewypłacalności, a w niektórych stan niewypłacalności miał charakter trwały. Badanie potwierdziło wniosek z przeglądu dotychczasowej literatury, iż przychody ze sprzedaży netto oraz wyniki sportowe są pozytywnie skorelowane z ryzykiem niewypłacalności. Obserwowane zależności są typowe dla większości zawodowych klubów piłki nożnej na świecie i nie budzą wątpliwości. Zastrzeżenia budzi jednak gospodarka finansowa klubów. Środki finansowe uzyskiwane z działalności finansowej są wykorzystywane przez kluby nie do rozwoju i wzrostu wartości spółki, lecz do utrzymania płynności finansowej w celu przetrwania.

Słowa kluczowe: niewypłacalność, ryzyko upadłości/bankructwa, kluby piłki nożnej

JEL: G20, Z20, Z23

INSOLVENCY OF PROFESSIONAL FOOTBALL CLUBS

Summary

The aim of the article was to estimate the risk of insolvency and the interdependence between risk indicators and their determinants (factors) in the clubs of the major football league in Poland in the years 2017–2019. The research included two stages. In the first stage, insolvency risk was calculated in the financial, legal and accounting sense of the term. In the second stage, basing on the review of literature and available data, determinants of insolvency risk for professional football clubs were identified and correlation was calculated between the risk indicators and risk factors. The results show that the football clubs of the premier league were functioning in the conditions of insolvency, and in several clubs the state of insolvency was permanent. The research confirms the conclusions drawn from the literature review that net sales revenues and sport results are positively correlated with the insolvency risk. These relationships are typical for most professional football clubs in the world and are easy to explain. Reservations may be raised against the financial management of the clubs. Financial means obtained by the clubs from their financial activity are used not for the development of the company and raising its market value, but for maintaining financial liquidity in order to survive.

Keywords: insolvency, insolvency/bankruptcy risk, football clubs

JEL: G20, Z20, Z23

НЕПЛАТЕЖЕСПОСОБНОСТЬ ПРОФЕССИОНАЛЬНЫХ ФУТБОЛЬНЫХ КЛУБОВ

Резюме

Задачей исследования было определение риска несостоятельности и оценка созависимости между показателями риска и их факторами в футбольных клубах премьер-лиги в Польше в 1917–2019 годах. Исследование проходило в два этапа. На первом был определен риск несостоятельности в финансовом, правовом и бухгалтерском аспектах. На втором этапе на основании имеющейся литературы и доступных данных были идентифицированы детерминанты риска несостоятельности профессиональных футбольных клубов и проведена оценка корреляции между показателями и факторами риска. Проведенный анализ показал, что все футбольные клубы высшей лиги функционировали в условиях неплатежеспособности, а в некоторых из них уровень несостоятельности имел постоянный характер. Исследование подтвердило выводы, присутствующие в литературе на эту тему о том, что выручка нетто от продаж и спортивные достижения имеют положительную корреляцию с риском несостоятельности. Наблюдаемые связи являются типичными для большинства профессиональных футбольных клубов в мире и не вызывают сомнений. Критике подвергается, однако, финансовая политика клубов. Финансовые средства, получаемые клубами, используются не на развитие и рост стоимости фирмы, а на поддержание финансовой ликвидности в целях сохранения клуба.

Ключевые слова: несостоятельность, риск банкротства, футбольные клубы

JEL: G20, Z20, Z23

VALERIY HEYETS*

Endogenous Social Progress as a Source of Economic Growth

The Age of Enlightenment came up with the idea of social progress as having a social dimension. Theoretically, the interpretation of social progress is associated with the abbot S. Pierre (1737, France), whose contribution was covered in detail by A. Feth (Feth 2008). At the same time, social progress has not only a social dimension. Social progress has also a personal dimension and represents the progress of the individual's self-development (Savostyanova 2016). While social progress is associated with such well-known social values as freedom, equality, security, etc., then the progress of the individual is associated with his or her social component that reflects the person's basic needs, basic well-being, and opportunities that, after structuring, allow to produce the well-known index of social progress. According to the definition by the authors of the Social Progress Index, the latter is the society's ability to meet the urgent humanitarian needs of the population, to build a base for individual citizens and communities for supporting and improving the quality of life, and to create the conditions under which all can satisfy their urgent needs (Romer 1990).

The mechanism that shapes both the rise and fall of social progress acts primarily through social interactions whose density and intensity determine the level and dynamics of knowledge accumulation as a productive power of labor. The reason is that, in the behavior of economic agents, information asymmetry is overcome, which enhances the opportunities for interaction in the economy.

Accordingly, aggregated social interactions represent processes resulting in personal socialization, while socialization in turn is a means and an accessible and continuous source of knowledge, skills, and ability to interact in society. That allows to meet basic human needs, to support and develop basic well-being and, for that purpose, to have opportunities to raise the productive power of labor and accumulate resources for economic growth.

* Prof. Dr. Valeriy M. Heyets – Director of the Institute of Economics and Forecasting, member of The Ukrainian Academy of Sciences, Kyiv, Ukraine; e-mail: heyets@nas.gov.ua

- Heyets V. (1995), *Derzhavnist Ukrayiny na shlaku do hromadyanskoho suspilstva* [in Ukrainian: *Ukrainian Statehood on the Road to Social Society*], “Viche” 5, pp. 3–17.
- Heyets V.M. (2018a), *Endohenizatsiya rozvytku ekonomiky u vymiri rivnopravnosti stonkiv derzhavy, biznesu ta subyektiv holosuvannya* [in Ukrainian: *Endogenization of economic development in terms of the equality in the relations between state, business and economic agents*], “Ekonomika Ukrayiny” 7, pp. 3–19.
- Heyets V.M. (2018b), *Instytutsiyna obumovlenist endohenizatsiyi ekonomichnoho rozvytku* [in Ukrainian: *Institutional Conditionality of the Endogenization of Economic Development*], “Zhurnal Yevropeyskoyi ekonomiki” 2, pp. 155–166.
- Human Development Report* (2014), UNDP.
- Kharari Y.N. (2014), *Sapiens: A Brief History of the Humankind*, SIGNAL McClelland & Stewart.
- Kheyne P. (1992), *Ekonomicheskyy obraz myshleniya* [in Russian: *Economic Way of Thinking*], Delo, Moscow.
- Paldam M. (2000), *Social Capital: One or Many? Definition and Measurement*, “Journal of Economic Surveys” 14(5), pp. 629–653.
- Romer P. (1987), *Growth Based on Increasing Returns Due to Specialization*, “American Economic Review” 77(2), pp. 56–62.
- Romer P.M. (1990), *Endogenous Technological Change*, “Journal of Political Economy” 98(5), Part 2: *The Problem of Development: A Conference of the Institute for the Study of Free Enterprise Systems*, S71-S102; <http://links.jstor.org/sici?sici=0022-3808%28199010%2998%3A5%3CS71%3AETC%3E2.0.CO%3B2-8>.
- Savostyanova E. (2016), *Indeks sotsialnogo progressa: nikakoy ekonomiki* [in Russian: *Index of Social Progress: No Economics*]; URL: <http://nb-forum.ru/useful/social-investing/индекс-soc-progress>.
- Thaler R. (2017), *Novaya povedencheskaya ekonomika. Pochemu lyudi narushayut pravila traditsionnoy ekonomiki i kak na etom zarabotat* [in Russian: *New Behavioral Economics. Why People Infringe the Rules of Traditional Economy and How to Earn on That*]. EKSMO, Moscow.
- Tocqueville A.D. (1984), *Democracy in America*, New York; <http://seas3.elte.hu/course-material/LojkoMiklos/Alexis-de-Tocqueville-Democracy-in-America.pdf>.
- Williamson O.I. (1999), *The Economic Institutions of Capitalism. Firms, Markets, Relational Contracting*, China Social Sciences Publishing House, Chengcheng Books Ltd.

ENDOGENOUS SOCIAL PROGRESS AS A SOURCE OF ECONOMIC GROWTH

Summary

In this essay, the author argues that social capital and social progress should be treated as a separate endogenous source of economic growth and, consequently, it should be included in endogenous growth models, along with physical and human capital and technological progress. Social capital is a public good, which not only raises the individuals' intellectual capacity but also increases labor productivity, thus driving economic growth. The socialization process, along with learning by doing, helps to overcome the declining returns, which helps to maintain continuous and sustainable growth. Socialization, meant as a process of mastering knowledge and skills, shapes people's perception and affects their attitudes, as it is explained in the behavioral economics. However, we need to find

a way to measure the value of social capital and its impact on economic growth. The author illustrates its reasoning by the example of Chinese society and the transformation of China's economic system, resulting in the rapid economic growth.

Keywords: social capital, endogenous growth models

JEL: O10, O15, O40

ENDOGENICZNY POSTĘP SPOŁECZNY JAKO ŹRÓDŁO WZROSTU GOSPODARCZEGO

Streszczenie

W eseju tym autor stwierdza, że kapitał społeczny i postęp społeczny powinien być traktowany jako odrębne, endogeniczne źródło wzrostu gospodarczego i w związku z tym powinien być włączony do endogenicznych modeli wzrostu obok kapitału fizycznego i ludzkiego oraz postępu technicznego. Kapitał społeczny jest dobrem publicznym, które nie tylko powiększa zdolności intelektualne ludzi, lecz także zwiększa wydajność pracy, co napędza wzrost gospodarczy. Proces uspołecznienia, na równi z uczeniem się przez pracę, pomaga przezwyciężyć zjawisko malejących przychodów, co pozwala utrzymać ciągły i trwały wzrost. Uspołecznienie, pojmowane jako proces doskonalenia wiedzy i umiejętności ludzkich, kształtuje percepcję ludzi oraz ich postawy, jak to wyjaśnia ekonomia behawioralna. Musimy jednak znaleźć sposób mierzenia wartości kapitału społecznego oraz jego wpływu na wzrost gospodarczy. Autor ilustruje swoje rozważania przykładem społeczeństwa chińskiego i transformacji systemu ekonomicznego Chin, czego efektem jest szybki wzrost gospodarczy.

Słowa kluczowe: kapitał społeczny, endogeniczne modele wzrostu

JEL: O10, O15, O40

ЭНДОГЕННЫЙ ОБЩЕСТВЕННЫЙ ПРОГРЕСС КАК ИСТОЧНИК ЭКОНОМИЧЕСКОГО РОСТА

Резюме

В данном эссе автор утверждает, что общественный капитал должен рассматриваться в качестве отдельного эндогенного источника и, в связи с этим, должен включаться в эндогенные модели роста наряду с физическим и человеческим капиталом, а также техническим прогрессом. Общественный капитал является публичным достоянием, которое не только увеличивает интеллектуальные способности людей, но и увеличивает производительность труда, что стимулирует экономический рост. Процесс социализации наряду с обучением через труд помогает побороть явление снижающихся доходов, что позволяет поддерживать непрерывный и устойчивый рост. Социализация, понимаемая как процесс совершенствования человеческих знаний и умений, согласно поведенческой экономике, формирует восприятие людей и их установки. Мы должны найти способ измерения величины общественного капитала и его влияния на экономический рост. Автор иллюстрирует свои рассуждения примером китайского общества и трансформации экономической системы Китая, которая в результате привела к быстрому экономическому росту.

Ключевые слова: общественный капитал, эндогенные модели роста

JEL: O10, O15, O40

Grzegorz W. Kołodko, *Od ekonomicznej teorii do politycznej praktyki*, Wydawnictwo Poltext, Warszawa, 361 ss.

Trauma pandemii COVID-19 i rozwijający się coraz wyraźniej globalny kryzys gospodarczy, a także powszechny wzrost napięć społecznych i politycznych uzasadniają w pewnym stopniu tezę, że po wygaśnięciu pandemii rzeczywistość społeczno-gospodarcza nie będzie już prostą kontynuacją rzeczywistości dotychczasowej. W takiej sytuacji aktywność badaczy zajmujących się czy to jako ekonomiści, socjologowie, czy politolodzy, rozwojem cywilizacyjnym w naturalny sposób koncentruje się na dwu kierunkach: formułowaniu prognoz oraz krytycznej rekapitulacji dotychczasowych, powstałych w „minionej” epoce przemysłów. Oba te kierunki znajdują odbicie w najnowszej publikacji G.W. Kołodki.

Nurt prognostyczny jest tu zaznaczony, choć trudno go uznać za dominujący. Jest to zrozumiałe wobec daleko posuniętej niestabilności systemów składających się na cywilizację i wynikającego stąd niedostatku danych, na których można byłoby oprzeć rzetelną prognozę. Natomiast nurt rekapitulacji jest w omawianej książce wiodący. Przekłada się to również na jej generalną koncepcję.

Zamysł autora polegał na kompilacji tekstów już publikowanych (niekiedy w nieco zmodyfikowanej postaci) i fragmentów nowych, nadających całości w pełni aktualny charakter, którą to rolę pełnią zarówno wstęp, jak i otwierający rozważania rozdział zatytułowany „Jak uniknąć ekonomicznej śmierci. Ekonomia polityczna pandemii”.

Rozpoczyna on rozważania od diagnozy stanu, w jakim znajduje się gospodarka globalna. Zwraca uwagę, iż poza pandemią na zachodzące w niej zmiany wywierają też wpływ kryzysy – klimatyczny, ekologiczny i demograficzny – oraz będące skutkiem pandemii i pozostałych kryzysów załamanie dotychczasowego systemu gospodarki globalnej. Kołodko upatruje recepty na powstrzymanie wskazanych kryzysów w odejściu od perspektywy neoklasycznej teorii ekonomicznej i rozwinięciu podejścia heterodoksyjnego określonego przezeń jako nowy pragmatyzm.

Całkowicie nowym tekstem jest też obszerny rozdział trzeci, poświęcony przemianom zachodzącym w gospodarce Chin. Autor wskazuje, że zachodzące tam przeobrażenia nie mieszczą się na tradycyjnej osi między liberalnym kapitalizmem a opartym na własności państwowej socjalizmem. Twierdzi też, że stosowany w odniesieniu do gospodarek kapitalistycznych termin „kapitalizm państwowy” mimo zewnętrznych podobieństw nie odzwierciedla funkcji, jaką w Chinach spełnia kapitał państwowy. Sugeruje również, iż w przypadku słabiej rozwiniętych dotychczas, ale emancypujących się gospodarek Chin mogą stanowić wzorzec rozwoju – niepokrywający się ze wskazaną wcześniej tradycyjną osią.

Godny uwagi jest rozdział dotyczący wyzwań rozwojowych. Kołodko zwraca tu uwagę na zjawiska emancypacji społeczeństwa gospodarującego w krajach rozwijających się. Podkreśla, że mimo ułomności tego procesu sprzyja on wyrównywaniu dysproporcji rozwojowych, a poprzez to łagodzeniu coraz groźniejszych współcześnie napięć politycznych. Wiele miejsca poświęca autor kwestii miar rozwoju, a także tendencji do integrowania się gospodarek w poszczególnych regionach, w której upatruje czynnika stymulującego emancypację społeczną. W wywody tego rozdziału został wpleciony wątek „nowego pragmatyzmu”. Tę koncepcję teoretyczną autor lansuje już od jakiegoś czasu, a tu została ona podniesiona

Przyjmując perspektywę globalnej gospodarki postpandemicznej, należałoby przyjąć z uznaniem apel Kołodki o umorzenie zadłużenia najbardziej niebezpiecznych krajów świata (s. 29). Odbiór tego i podobnych postulatów przez środowiska wielkiej polityki może dać, jak sądzę, odpowiedź na pytanie, czy po pandemii będziemy mieli do czynienia z nową rzeczywistością. Podejmując te niewątpliwie fundamentalne zagadnienia, każdy autor *nolens volens* porusza się po cienkiej granicy pomiędzy utopią a projektami realnej naprawy świata. W tym kontekście warto przywołać stwierdzenie ze strony 116, że „to, czego ludzie chcą, zależy w ogromnym stopniu od tego, co wiedzą”. Traktowanie podobnych postulatów jako utopijnych należy uznać za skutek niedostatków wiedzy, której upowszechnianie jest rzeczą zarówno naukowców, jak i polityków.

Inną ważną ocenę znajdujemy na stronie 137. Komentując obawy polityków gospodarczych związane z tzw. pułapką średniego dochodu, Kołodko pisze: „Biorąc pod uwagę ekologiczne granice wzrostu gospodarczego i konieczność limitacji dynamiki gospodarczej ze względu na wyczerpywanie się nieodnawialnych zasobów Ziemi – perspektywę spowalniania tempa wzrostu produkcji wraz ze wzbogacaniem się społeczeństw wypadłoby uznać za dobrą nowinę”. Pole dla dalszej refleksji pojawia się w tym przypadku raczej w związku z obawą, czy wynikające z rozważanych tendencji zahamowanie eksploatacji zasobów okaże się wystarczające dla zachowania równowagi ekologicznej.

Kolejny rozdział odwołuje się do najnowszej historii gospodarczej. Analiza błędów popełnianych w polskiej polityce gospodarczej w poprzednich dekadach pozwala G.W. Kołodce na wykazanie, że ułomne koncepcje teoretyczne nieuchronnie implikują błędy w polityce gospodarczej. Ciekawym momentem jest tu analiza polityki UE wobec Grecji, pokazująca zagrożenia wynikające ze schematycznego podtrzymywania założeń wywodzących się z odmiennych warunków gospodarczych. Zarówno ten, jak i kolejny rozdział prezentują gamę problemów, które dałyby się skutecznie rozwiązywać przy przyjęciu podejścia nowego pragmatyzmu.

Zastępująca zakończenie obszerna ósma część opracowania zawiera wywiad udzielony przez autora reprezentantom Stowarzyszenia „Kuźnica”. Rozwiązanie to stanowi naruszenie dominującego w książce trybu narracji, właściwego tekstom naukowym. Treść wywiadu nawiązuje do niemal wszystkich wątków zawartych w poprzedzających go rozdziałach, a ponadto zawiera wiele wątków biograficznych. Autor nie wyjaśnia intencji stojących za takim ujęciem zakończenia, można jednak domniemywać, że chciał w ten sposób przybliżyć swoją osobę czytelnikom, ukazując się w roli aktywnego polityka gospodarczego. Nadaje to całości wywodów nieco bardziej subiektywny charakter.

Bogactwo treści, przystępny język, obfitość tabel statystycznych i wykresów czynią książkę G.W. Kołodki atrakcyjną i wartościową lekturą. Pasja, z jaką autor podejmuje poruszane zagadnienia, pozwala mniemać, iż omawiana pozycja pobudzi do refleksji i stanie się asumptem do debaty nad fundamentalnymi kwestiami dotyczącymi przyszłości Polski, jak i gospodarki globalnej.

Maciej Miszewski

Anna Moździerz, *Paradygmat deficytów bliźniaczych a doświadczenia krajów Europy Środkowo-Wschodniej*, Polskie Wydawnictwo Ekonomiczne, Warszawa 2018, 302 ss.

Książka dotyczy problemu, który jest ważny dla polityki gospodarczej, a używany w literaturze termin „deficyty bliźniacze” sugeruje, że związek pomiędzy kształtowaniem się salda budżetu i salda obrotów bieżących jest bezpośredni i silny. Termin zdaje się potwierdzać intuicyjne założenie, że jeśli rośnie deficyt budżetowy, to powoduje to wzrost importu

i spadek oszczędności krajowych, a w konsekwencji pogorszenie się salda obrotów bieżących w bilansie płatniczym.

Anna Moździerz wykazuje w swojej książce, że w polityce gospodarczej często nie można liczyć na występowanie pozornie sprawdzonych i przyjmowanych jako stabilne współzależności. W praktyce gospodarczej liczą się żmudne i stale ponawiane analizy – tego, jak określone współzależności zmieniają się pod wpływem wahań koniunktury lub zmian strukturalnych, a na dodatek stosowanie różnych metod badawczych może dawać różne wyniki.

Autorka pokazuje, dlaczego tak właśnie jest w przypadku zależności pomiędzy saldem budżetu i saldem obrotów bieżących. Przyczyną jest, rzecz jasna, bardzo złożony charakter tej zależności.

Anna Moździerz analizuje trzy wymieniane w literaturze kanały wpływu salda budżetu na saldo obrotów bieżących: walutowy, oszczędności krajowych i wydatków rządowych.

Ogólnie znanymi przykładami działania pierwszego z wymienionych kanałów była silna aprecjacja dolara w latach 80. dwudziestego wieku, gdy po silnej obniżce podatku dochodowego przez prezydenta Ronalda Reagana długo utrzymywał się duży deficyt budżetowy (zmniejszony dopiero przez Billa Clintona), czego efektem był wzrost emisji obligacji skarbowych, a ten wywołał wzrost popytu na potrzebne do ich zakupu dolary amerykańskie. Bardzo silna i długotrwała aprecjacja dolara (aż do czasu umowy Plaza Accord w 1985 roku) wywołała znaczne i trwałe pogorszenie się deficytu w obrotach bieżących USA.

Podobne zależności wystąpiły w Niemczech, gdy w obliczu konieczności sfinansowania dużych kosztów transformacji gospodarczej bylej NRD niemiecki rząd zwiększył emisję obligacji skarbowych. Spowodowało to wzrost popytu na potrzebne do ich zakupu marki niemieckie. Wzrost deficytu budżetowego i silna aprecjacja marki spowodowały przejściowy zanik występującej wcześniej stale nadwyżki handlowej Niemiec.

Jeśli chodzi o różnice w oddziaływaniu zmian oszczędności i wydatków rządowych na saldo obrotów bieżących, to ilustrują to zróżnicowane skutki, jakie w poszczególnych krajach strefy euro przyniosła niefortunna decyzja o zacieśnieniu polityki fiskalnej w trakcie trwającego w strefie euro kryzysu zadłużeniowego lat 2010–2014. W Niemczech i w Holandii, dzięki wysokiemu poziomowi ich oszczędności krajowych, cięcia w wydatkach budżetowych w dość małym stopniu odbiły się na gospodarce, mimo że nastąpił przejściowy spadek globalnego wpływu na niemiecki i holenderski eksport. Z kolei w Portugalii i Hiszpanii zacieśnienie fiskalne przyniosło duże spadki tempa wzrostu gospodarczego ze względu na szczupłość oszczędności krajowych.

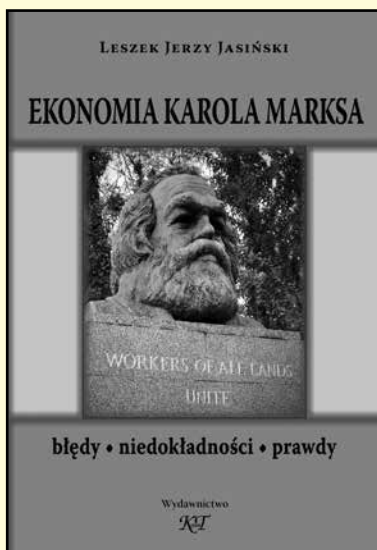
W badanym przez autorkę okresie wystąpiły dwa ważne czynniki, które utrudniały zidentyfikowanie wpływu deficytów budżetowych na saldo obrotów bieżących w krajach Europy Środkowo-Wschodniej. Pierwszym z nich było rosnące włączanie się krajów regionu w międzynarodowe łańcuchy produkcyjne (*Global Value Chains*). Drugim był wpływ, jaki na oszczędności krajowe i saldo obrotów bieżących państw regionu miały niestabilne boomy kredytowe i ich późniejsze załamanie się w czasie globalnego kryzysu bankowego.

Jeśli chodzi o włączenie się krajów Europy Środkowo-Wschodniej w europejskie łańcuchy produkcyjne (już od połowy lat 90. XX w.), to efektem tego procesu było szybkie zwiększanie się ich potencjału eksportowego. W rezultacie kraje regionu przekształcały się w dość krótkim czasie – z krajów deficytowych w gospodarki osiągające obecnie nadwyżki eksportowe. W tej sytuacji wpływ zmian salda budżetu na saldo obrotów bieżących mógł być tylko ograniczony, co potwierdzają wyniki badań autorki prezentowane w książce.

Jeśli chodzi o rolę boomów na rynkach kredytów hipotecznych, to z natury rzeczy zmniejszają one oszczędności krajowe i zwiększają import, co w konsekwencji pogarsza saldo obrotów bieżących. Tym samym zmniejszają wpływ zmian salda budżetu na kształtowanie się salda obrotów bieżących.

Leszek Jerzy Jasiński

Ekonomia Karola Marksa. Błędy, niedokładności, prawdy
ISBN: 978-83-64928-15-4, e-ISBN: 978-83-64928-16-1
Rok wydania: 2020, 248 stron, cena: 49,90 zł

Praca zbiorowa (red. Anna Olejniczuk-Merta, Mirosław Miller)

Innowacje społeczne
ISBN: 978-83-64928-12-3, e-ISBN: 978-83-64928-13-0
Rok wydania: 2020, 240 stron, cena: 58,80 zł

Thriller z akcją osadzoną w świecie badań naukowych, polityki i biznesu (korporacje farmaceutyczne). Porywająca fabuła jest pretekstem przedstawienia konfliktu interesów tych środowisk oraz problemów moralnych związanych z pracą naukową.

Marlena Siviak, Marian Siviak: Pharmacoon

ISBN: 978-83-64928-19-2, e-ISBN: 978-83-64928-21-5 (tom 1)
ISBN: 978-83-64928-20-8, e-ISBN: 978-83-64928-23-9 (tom 2)
Rok wydania: 2021, 496 + 464 str., cena: 39,99 zł + 39,99 zł

Leszek Jerzy Jasiński

Nobliści z ekonomii 1969–2020. Poglądy laureatów w zarysie
ISBN: 978-83-64928-10-9, e-ISBN: 978-83-64928-14-7
Rok wydania: 2020, 330 stron, cena: 68,25 zł

